

הדרה היוזמי

מסכת בבא בתרא דף יט – דף כ

כ אלול – כא אלול התשס"ט

החבית ותיירץ, דאם אינו מבטל החבית, מה מועיל בטול הגרוגרות, הרי סופו ליטול את החבית והגרוגרות בתוכה.

ב) בא"ד, בתוה"ד, אבל היכא דסותם כל החלון כי הכא דקתני חוצצין וכו'. כתב **המהרש"א**, בשם **הר"ש באהלות** (פ"ו מ"ב), דבתבן וגרוגרות בעי בטול משום דאין סותמין הכל, דהא איכא מקום הקופה וחבית. אמנם מדברי התוס' הכא נראה דלית להו האי סברא, דהא חוצצין משמע דסותם לגמרי, ומכל מקום צריך בטול. וכתב, דצריך לחלק דלא אמרינן הכי אלא בכלים, דהיכא דסותמין הכל לא בעי בטול, אבל באוכלין אף דסותמין הכל בעי בטול. **ובשיעורי רבי דוד פוברסקי** (אות עא) ביאר טעם החילוק, דדוקא כלי חרס מגבו, כיון דלא הוי בר קבלת טומאה כלל, חוצץ בפני הטומאה, מה שאין כן אוכלין, אף דעכשיו אינן מקבלין טומאה, מכל מקום, ראויין לקבל טומאה, ומשום הכי אינן חוצצין.

ג) בא"ד, שם. אמנם **הרמב"ם** (פט"ו מטומאת מת ה"א) כתב, דאף בחלון שסתמה כולה, בעינן שיהא דבר שאין בדעתו לפנותו.

ד) גמ', והמים. ביאר **בעליות דרבינו יונה**, דמיירי באמת המים שעוברת בחלון. וכתב, דאין לפרש כמו שפירש **רש"י בר"ה השלג**, דהמים נתונים בכלי, דאם כן הכלי עצמו יחוץ, וכדמקשינן בסמוך, "חספא גופא תיחוץ". ולא שייך לתרץ דלית בה שיעור חציצה, דאם כן, אף במים שבתוכו אין שיעור, ודוקא גבי מלח איכא למימר דלית ביה שיעורא בחספא, ואפילו הכי איכא שיעורא במלח, משום שיכול לעמוד בגובה הכלי.

ה) רש"י ד"ה השלג והברד, הואיל ונימוקים מאליהן אין ממעטים. **והרמב"ם** (פט"ו מטומאת מת ה"ב) כתב, דהא דשלג אינו ממעט כיון שראוי לקבל טומאה.

ו) בא"ד, בתוה"ד, וכן מים שבכלי הואיל ואם ינטל הכלי אין עומדים בפני עצמן. הקשה **בשיעורי רבי שמואל** (אות לג), דתיפוק ליה דמים מקבלין טומאה. ותיירץ, דצריך לומר דמיירי במים סרוחין, דאין מקבלין טומאה. **ובגידולי שמואל** כתב, דאיצטרך להאי טעמא, אליבא דמאן דאמר דגם טומאת עצמן של משקין אינו אלא מדרבנן ולכך חוצץ, כיון דאינן מקבלין טומאה אלא מדרבנן.

ז) תוס' ד"ה אתיא אמה, ואיירי בגוסס שימות קודם שיצא השבת וכו'. **והריטב"א** ביאר, דאף על גב דאינו מבטל אלא לשבת, מכל מקום, כיון דמבטל לגמרי מחמת איסור, חשיב מיעוט לאותו היום.

דף כ ע"ב

ח) גמ', באומר שם תהא גניזתו. ביאר **הריטב"א**, דהיינו עד שיהא לו פנאי לגונוו כראוי, אצל תלמיד חכם, ואף על גב דלא מבטל ליה לעולם, מכל מקום, עד ההיא שעתא דמבטל ליה, ממעט, כיון דמחמת איסור משוי ליה כמקום גניזה. (ועיין באות הקודמת).

ט) גמ', אלא משום קלא. כתב **הריטב"א**, דלא גרסינן **אלא**, דודאי טעמא משום טריא, אלא דברחים של חמור נמי אית לה טריא משום קלא, וכדכתיב (**מלכים א, א, מז**), "ותבקע הארץ לקולם". וכן גרס **הרי"ף** (י. מדפי הרי"ף).

י) מתני', גובה ארבע אמות וכו' תחתיו מעזיבה שלשה טפחים. ביאר **היד רמה** (אות ה), דצריכין להרחיק כדי שלא יזיקו את התקרה, משום דתקרה תשמישתא דתרוייהו, וכל חד מינייהו מחויב להרחיק הזיקו משום פסידא דחבריה. ולא מיבעיא הבלא דתנורא דבעל הבית, היכא דאין על גביו גובה ארבע אמות, דגיריה דתקרה, דהא לא מפסיק מידי בנתיים. אלא אפילו הבלא דתנורא דבעל עליה, דאיכא מעזיבה דמפסיקה, מכל מקום, כל היכא דאין תחתיו מעזיבה ג' טפחים, גירה דיליה הוא, ואף על גב דמתחילת הסיקו לאו גיריה הוא.

יא) מתני', ובכירה טפח. הקשה **הרשב"א**, אמאי לא יהיב שיעור בכירה למעלה כדיהיב שיעורא לתנור. ותיירץ, דבכירה שבבית לא איצטרך שיעור למעלה, דאין לך בית שאין עלייה שעל גבה גבוהה ממנה, שאי אפשר לשלהבת של כירה לעלות כל כך עד שתגיע לתקרה. עוד כתב, דאפשר לומר דלמעלה ילפינן מלמטה, דהיינו כשם ששיעור שתחת הכירה הוי אחד

דודאי לא יתמסמס, אבל בכותל לבנים לא מהני צונמא, כיון שהלבנים עצמן נימוקין והולכין.

יד) תוס' ד"ה ריקק אינו, שיעורו להביא טומאה בפותח טפח וכו'. ביאר **בשיעורי רבי שמואל** (אות כא), דכל הני שיעורים דהביאו התוס', אין הפירוש דבפחות מכך אין הטומאה עוברת, דאם כן, מאי איכפת לן דלא ביטלו, סוף סוף אין לטומאה מקום לצאת, אלא ודאי סגי אפילו בנקב כל דהו, כדי שתעבור הטומאה. אלא דבעינן שיהא לנקב שם חלון ולא נקב בעלמא, ולהכי כל שלא ביטלו ועדיין אית ליה שם חלון, עוברת הטומאה אפילו בכל דהו, ולכך אם סתם לגמרי את החלון אף בלא ביטול, טהור, וכמו שכתבו **התוס' לקמן** (כ). **בר"ה היא גופא**, דכיון דאין לטומאה מקום לעבור, אף דלא ביטלו, לא חשיב חלון. וכן מבואר **בחדושי הגר"ח** (סטנסיל).

טו) תוס' ד"ה מאי אריא, השתא סלקא דעתך דנקט ריקק דוקא משום דאית ביה תרתני. הקשה **המהר"ם**, דמנא ליה למקשה דנקט ריקק משום דאית ביה תרתני, דלמא לא נקט ליה אלא משום שהוא רך ועשוי ליפול, ולא משום שאינו מבטלו, ואם כן לא תקשי עבה נמי, וכן כל הנך תיובתא דמייתי בסמוך. ותיירץ, דסבירא לגמ', דעל כרחק הא דנקט ריקק משום דאית ביה תרתני, דאי הטעם דוקא משום שהוא רך וסופו ליפול, אם כן מאי אריא ריקק, הא איכא מיני טובא שהן דקין ונימוקין וסופן ליפול, כגון שלג וברד וכיוצא בהן, אלא ודאי נקט ליה משום דאית ביה נמי האי טעמא דאינו מבטלו.

טז) בא"ד, שם. **והרשב"א** ביאר, דקסלקא דעתך השתא דטעמא דשמואל, משום דמקבל טומאה, וכל המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, ולכך קשיא ליה מאי אריא ריקק שאינו סותם כל החלון דאינו ממעט, אפילו עבה שותם כל החלון נמי אינו חוצץ בפני הטומאה.

יז) גמ', וכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה. ביאר **הר"י מיגוש**, דמידי דנכנס בו טומאה, כיון דאיהו גופיה איטמי, הוה ליה ככל הכלים שנטמאו בבית, דליכא למימר דחוצץ וסותם בפני הטומאה, דהא איהו גופיה נכנס בו טומאה ואינו חוצץ.

יח) גמ', שם. כתב **בקובץ שיעורים** (אות סה), דפליגי תנאי באוכל שלא הוכשר, אי מיקרי דבר המקבל טומאה או לא. וכתב, דאף לתנא קמא דאמר דחוצץ, נמי מצי סבר דחשיב דבר המקבל טומאה, אלא דסבירא ליה, דענין החציצה בפני הטומאה אינו תלוי בדבר המקבל טומאה, אלא בטמא ממש, דטמא אינו חוצץ. והוכיח דבריו, מהא דפריך בסמוך גבי חבית של חרס, היא גופא תיחוץ מגבה, דהוי כתנא קמא, ואף על גב דהוי דבר המקבל טומאה יכול לחצוץ.

יט) תוס' ד"ה שנילושה במי פירות, ובמסכת אהלות חשיב פחות מכביצה בהדי הנך שממעטים את הטפח. הקשה **הר"ש (אהלות פ"ג מ"ה)**, דהא פחות מכביצה מקבל טומאה, ואם כן, היאך ממעט את הטפח. ותיירץ, משום דמדאורייתא בעינן כביצה אפילו לקבל טומאה, וכיון דמדאורייתא טהור, ממעט. וכמו שכתבו **התוס' לקמן** (כ). **בר"ה עובר כוכבים**, דכותי שישב בחלון ממעט אף על פי שגזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהם, מכל מקום, כיון דמדאורייתא לא מקבלי טומאה, ממעט. אמנם כתב **רש"י בפסחים** (לג): **ד"ה בכביצה נמי**, דפחות מכביצה מקבל טומאה מהתורה. והקשה **בשיעורי רבי שמואל** (אות כב), דלרש"י תקשה קושיית הר"ש אמאי ממעט. ותיירץ, דסבירא ליה, דכיון דאינו מטמא אחרים, ממעט, אף על פי דהוא עצמו מקבל טומאה.

כ) רש"י ד"ה וחבית מלא, וכגון שלא הוכשרו. כתב **היד רמה** (אות מב), דהשתא דבעינן לאוקמי כשהתריפו, אפילו תימא שהוכשרו, חוצצין, דכיון דהתריפו נפקא להו מתורת אוכל לגמרי, ותו לא חזי לאדם, ולכלב נמי לא חזי דלאו אורחיה למיכל גרוגרות.

דף כ ע"א

א) תוס' ד"ה היא גופא, ותיירץ ר"י ב"ר מרדכי דכיון שהתריפו הגרוגרות גם החבית נתקלקל ומבטלו. הקשה **הרמב"ן** (יט:), מניין פשיטא ליה דמבטל את

למד לפניו, עדיין אינו בנו ואינו חייב לעשותו שיהיה בנו. ועיין לקמן אות ג'.
(ב) גמ', שיהיו מושיבין בכל פלך ופלך וכו' כבן ט"ז וי"ז. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דהא בהא תליא, דכיון שלא היו מושיבין בכל פלך ופלך, לא היו מכניסין הקטנים פחות מבן ט"ז וי"ז, מפני הסכנה דאיכא לקטנים בדרך, וכדאמרינן בסמוך, דלא ממטינן ינוקא ממתא למתא. אבל מתקנת יהושע בן גמלא, דהיו מושיבין בכל עיר ועיר, היו מכניסין הקטנים מבן ו' ו'.
(ג) גמ', עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן וכו'. ביאר הלחם משנה (פ"א מתלמוד תורה ה"ג), דמכח התקנה חייב ללמד אותו בשכר. ועוד כתב דיש לפרש, שיהושע בן גמלא פירש דליכא למילף מ"אתם" שמי שאינו אביו אינו מצווה. [אמנם דבריו צרכים עיון גדול דהיאך אפשר שממעמד הר סיני עד דורו טעו. ועיין לעיל אות א' דלדברי הקובץ שעורים לא קשיא כלל].

(ד) גמ', ויהושע בן גמלא שמו. כתב הריטב"א, דאפשר דלאו היינו יהושע בן גמלא דמסכת יומא (י"ח). דעיילא עליה מרתא בת בייתוס תרקבא דינירי לקיסר כי היכי דלוקמיה בכהני רברבי, דלא הוה אדם כשר. אי נמי כתב, דהוא הוא ובתר דשמש בכהונה גדולה הכשיר מעשיו והיה חסיד. ועיין בתוס' ישנים יומא (שם) וביעב"ץ שם.

(ה) רש"י ד"ה ליהוי צוותא, בתוה"ד, אלא ישב עם האחרים בצוותא וסופו לתת לב. ובמהרש"א (חידושי אגדות) ביאר, דההוא דלא קרי יהיה צוותא לחבריה דקרי, כדי שיתן ההוא דקרי לבו על ידי צוותא, ואם לא יהיה ההוא דלא קרי עמו שם, ישים גם ההוא דקרי ללבו להיות הולך ובטל כמו חבריו.

(ו) גמ', מי שיש לו בית בחצר השותפין לא ישכירנו. הקשה הרשב"א, אמאי קתני לא ישכירנו, הא הוא הדין לעצמו, שלא יעשה רופא או אומן כדמוכח בסמוך. והריטב"א כתב, דקא משמע לן, דאף בגוונא דנתנו לו רשות, לא מהני למי שהשכיר לו. ובמרדכי (סימן תקי"ד) כתב, דאתי לאשמועינן, דדוקא לא ישכירנו, אבל למכור מותר. ובב"ח (חושן משפט סימן קנו) כתב, דקא משמע לן דאפילו שכירות שהיא לשעה, אסור.

(ז) תוס' ד"ה בסופר מתא, אין נראה כפירוש הקונטרס וכו'. והרמב"ן נמי כתב דאין לפרש כרש"י, משום דהוקשה לו הרי מדינא היה אסור אפילו ללמד בחצר קצת תלמידים כיון דמרבא עליהם את הדרך, אלא התירו מן התקנה ומשום מצוה, ואם כן, אפילו כשמלמד את כולן שייך להאי טעמא.

(ח) גמ', סך מקרי ינוקא עשרין וחמישה. ביאר הרמב"ן, דיש מפרשים, שאם היו בעיר עשרין וחמישה, כופין בני העיר זה את זה להושיב בניהם מלמד תינוקות, ואם לא היו שם אלא כ"ד, אין כופין, ומי שירצה, ישכור רב לבנו. וכתב, דאין נראה, אלא אפילו לשנים ושלשה מושיבין מלמד, אלא אתי למימר, שאם היו אלף, כופין אותן להושיב אחד לכל עשרין וחמישה. ובעלויות דרבינו יונה כתב, דנפקא מינה לבני העיר שהשכירו מלמד סתם, דאין לו ללמד אלא עד עשרין וחמישה.

(ט) גמ', ואי איכא ארבעים מותבינן ריש דוכנא וכו'. כתב הרא"ש (סימן ז'), דעד ארבעים אין צריך ריש דוכנא, ומארבעים עד חמישים יספיק ריש דוכנא. והרשב"א כתב, דמחמישין ועד ארבעים נמי מותבינן תרי.

(י) גמ', קנאת סופרים תרבה חכמה. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דהא דלא אמרינן קנאת חכמים תרבה חכמה, כיון דהמגיע כבר למעלת החכם, לא יתקנא בחבירו, והחכמה נוספת בו ממילא, כמו שנאמר "ישמע חכם ויוסיף לקח", אבל סופרים שעדיין לא הגיעו למעלת החכמים, קנאתם בחבריהם תרבה להם חכמה להגיע למעלת חכם.

(יא) רש"י ד"ה אתי לאיתרשולי, יתפאר בלבו שאין כמותו. והריטב"א כתב, דיש מפרשים, שיתרשל הראשון כשרואה שחפצים יותר בשני.

דף כא ע"ב

(יב) גמ', אמר ליה דכתיב תמחה את זכר עמלק. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דלא נצטוו אלא על הכרתת עמלק, אבל על אדום לא נצטוו בעולם הזה, עד ביאת משיח במהרה בימינו, כיון דלא היתה אלא מלחמת רשות, ולכן לא חששו כל ישראל להרוג גם הנקבות. אבל דוד שאל ליואב שהיה שר הצבא, מאיזה טעם הקפיד להרוג רק הזכרים, והשיב "תמחה את זכר

משלשה בתנור, ממילא שמעינן דשיעור שלמעלה הוי אחד משלשה בתנור, דהיינו אמה ושליש. עוד כתב, דכירה כיון דאין פתוחה למעלה אלא מן הצד, ויש לה על גבה נקבים קטנים בלבד, אין שלהבת יוצא מהן, והא דצריך להרחיק, הוי משום חום, לכך סגי בין מלמעלה ובין מלמטה בטפח בלבד.

(יב) רש"י ד"ה ריבה בחלונות, בעלייתו דגלי דעתיה שלאוצר הוא עשוי שיכנס לו אוויר שלא ירקב התבואה. והר"י מייגש כתב בשם הר"ח, דמיירי דהתחתון ריבה בחלונות בחנותו, ומספקינן, דכיון שריבה בחלונות, אין העליון יכול לעכבו מלעשות חנות של נחתומין, דהא הבלא נפיק מהחלונות ולא מטי הזיקא דהבלא לאוצר העליון, או דלמא מצי לעכוביה עליה. וכתב הר"י מייגש, דלא נראה לו לפרש כן, דהא תחתון אין לו רשות לרבות בחלונות משום דאמר ליה קא מרעית ליה לכותל, וכדאמרינן בבבא מציעא (ק"ז:), דהתחתון שבא לרבות אין שומעין לו.

(יג) גמ', תמרי ורמוני מאי תיקו. הקשה הרשב"א, אמאי לא פשט ממתניתין דקתני באמת ביין התירו, אלמא כיון דביין גופיה לא מויק לא הוי קדימה. ותיירך, דהא דשנינו דביין התירו, היינו דוקא בעוד שהיין שם, ואינו מויקו, ולכך אינו חייב להרחיקו עכשיו, אבל כשיבא שם אוצר תבואה צריך להרחיק. עוד כתב, דבאוצר יין מותר, דכיון שצריך לחביות ולכלים, אין דרכו לחזור ולפנותן ולעשותן אוצר של תבואה, אבל תמרי ורמוני, אף שנתנם שם היום, למחר הוא מפנן ומכניס שם תבואה.

(יד) רש"י ד"ה בנה עליה, על גג ורגילין היו לבנות שם לאוצר וכו'. [מדברי רש"י משמע דהספק הוי לגבי עליון אי חשיב דקדם או לא]. והר"י מייגש כתב, דמיירי לגבי תחתון שבנה עלייה על גבי הבית שהוא רוצה לעשות בו חנות של נחתומין, והפסיק בין החנות ובין העליה, כדי שלא יהא ההבל מויק בעלייתו של עליון, ומספקא לן אי מצי עליון לעכובי עליה, או דלמא כיון שהפסיק התחתון בעלייה, לא מצי עליון לעכובי עליה.

(טו) גמ', תנא ביין התירו מפני שמשביחו. הקשה הרשב"א, מה הוצרך להאי טעמא מפני שמשביחו, וכי אם אינו מפסידו ולא משביחו לא היו מתירין. ותיירך, דאיצטריך להאי טעמא, משום שממעטו, והיינו דאף על פי שממעטו משביחו, ויותר ממה שהוא מפסיד במיעוטו נשכר בשבחו.

(טז) מתני', חנות שבחצר. הקשה הרשב"א, אמאי קתני חנות שבחצר, הוה ליה למתני לא יעשה אדם חנות בחצר השותפין, או אחד מבני חצר שבקש לעשות חנווני. ותיירך, דהכי קאמר, חנות שבחצר, היינו דנעשה ברשות, ואף על פי כן יכולין לומר לו סבורין היינו לקבל, ועכשיו אין אנו יכולין לקבל. והמגיד משנה (פ"ו משכנים ה"ב) תירך, דאתי לאשמועינן דאפילו החזיק, אין חזקתו חזקה אצל הנכנסין והיוצאין, כיון דהם אחרים.

(יז) מתני', איני יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאים. ביאר הרשב"א, דלאו מקול הנכנסים ממש קאמר, דהא בסיפא קתני דאינו יכול לעכב מחמת קול הפטיש והרחים. ועוד הוכיח, דהא אביי אוקמה לסיפא דמתניתין, דקתני דאינו יכול לומר איני יכול לישן מקול התינוקות, דמיירי בחצר אחרת, ואף על פי שהקול מגיע לאזניו, אלא טעמא משום ריבוי הדרך, דמעכב ואומר איני יכול לעמוד מפני רגל הרבים שמרבים עלי את הדרך. וברמב"ם (פ"ו משכנים ה"ב) כתב, דאין יכול לומר איני יכול לישן מקול הפטיש או מקול הרחים, שהרי החזיק לעשות כן. וביאר המגיד משנה (שם), דהוקשה לו, אמאי אינו יכול לטעון מקול הפטיש, הרי יותר מונע השינה מקול הנכנסין והיוצאין. לכך כתב, שהרי החזיק ולכך אינו מעכב עליו, כיון שעושה מלאכת עצמו, מה שאין כן לגבי הנכנסין והיוצאין יכול לעכב עליו אף על פי שהחזיק, כיון שהם אחרים. והתוס' יו"ט כתב, דכן מוכח מהא דכתב רש"י לקמן (כא.) בד"ה סיפא ואף על גב דקול בא מחמת אחרים, דהיינו שיש סברא להחמיר בבא מאחרים.

דף כא ע"א

(א) גמ', מי שאין לו אב לא היה לומד דכתיב ולמדתם. הקשה הקובץ שעורים, הא כתיב "ושיננתם לבניך" אלו התלמידים שקרויין בנים. ותיירך, דודאי בשעה שהוא כבר תלמיד חשיב כבנו, וחייב ללמדו. אבל כל זמן שלא

דדוקא התם קאמר ליה הכי, משום דהתם שניהם היו כבר ברשות, ואינו בא אלא לעכב שלא יגרום להרגיל הלוקחים אצלו, ואהא אמרינן שיכול הלה לעשות כל טעדיק שימכור סחורתו, מה שאין כן הכא, דהשני לא היה שם מעולם, ובא עליו לירד למלאכתו ולפסוק חיותו. [וכן מוכח בדברי רש"י בד"ה אבל הכא.].

דף כב ע"א

(א) גמ', ואי צורבא מרבנן הוא אפילו לאקבועי נמי. כתב בעליות דרבינו יונה, דדוקא ברוכל המחזור בעיירות, משום תקנת עזרא, אבל בשאר סחורות לא מצינו שהתירו לצורבא מרבנן לקבוע חנות בעיר אחרת. והבית יוסף (חושן משפט סימן קנו), כתב, דמדברי הגהות אשר"י (סימן יב) נראה, דתלמיד חכם שצריכין בני העיר לתורתו, אין יכולין לעכב עליו גם בשאר סחורות.

(ב) גמ', דינא הוא דמעכבי עליינו. כתב הרא"ש (סימן יב), דהא דמעכבים הוי דוקא שלא ימכרו על יד על יד כדרך חנונים, אבל אין יכולין לעכב עליהן למכור את כל הסחורה בבת אחת. עוד כתב בשם הר"י מיגש, דיכולין לעכב עליו דוקא כשמוכר בשער של שאר חנונים, אבל אם מוכר יותר בזול אין מעכבין עליו, כיון שהוא טוב לבני העיר.

(ג) גמ', אנא רבך ורבא רבה דרבך. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות), דלכאורה סותר דבריו במה שאמר כבר לשמעיה דרבא דאנא עדיפא מיניה, כדמוכח בסמוך, והכא אמר שרבא הוא רבו. וכתב, דיש לפרש, דרב דימי הבין דהא דקאמר דאנא עדיפא כוונתו על רבא גופיה, ולכך הבין דהא דקאמר דרבא רבה דרבך היינו רבו דר' יוסף, ולכך בא לקמיה דר' יוסף שהיה הרב של כולם, ואמר שזולת רב אדא גם בכבודו של רב יוסף, דכיון דמחשיב עצמו טפי מרבא, ועל כרחק דהא דקאמר ד"רבא רבה דרבך" על רב יוסף קאמר, דהוא היה רבו של רב דימי, והשיב לו רב יוסף "לא נשהייה לאונתיך", דלא זלול אלא בכבודך, דיש לדנון לכף זכות, דהא דקאמר "אנא עדיפא מיניה", לאו ארבא קאמר אלא אשמעיה, והא דקאמר ד"רבא רבה דרבך", על עצמו קאמר, ורבא חשוב ממנו ולא זילול בכבודו של רב יוסף כלל.

(ד) גמ', לא לשהייה לאונתיך. ביאר הריטב"א, דמשום דלא ידע בסדר טהרות, לא הוה לילולוי ולא למינקט שוקא, וכדאמרינן בבבא מציעא (קיד:), בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא.

(ה) רש"י ד"ה דלא הוה, בתוה"ד, ויש אומרים דלא הוה בסיומא דפירקא דרבא. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דלא הוה בסעודת סיום מסכת בכורות, דהיא המסכת הנוהגת בזמן הזה חוץ מפרק האחרון, דהיינו פרק מעשר בהמה, אבל רבא הוסיף בו בסוף הפרק כמה מימרות מדיני מעשר בהמה, והם לא היו שם, ולכן שאלו.

(ו) תוס' ד"ה וקמא היכי, בתוה"ד, ותימא וקמא היכי סמיך. והרשב"א תירץ, דיכול לסמוך משום דצריך לכותל אף בלא הדרושא, ואינו לוקח ומשתמש בחלק חבירו, והדרושא הוי ממילא, ולכך אין חבירו מעכב עליו, ואם חושש שמא יחזיק עליו, ימחה בו או שיבנה מיד.

(ז) בא"ד, בסוה"ד, אבל הכא הכותל אינו מויקו כלום אלא שגורם למעט הדרושא. הקשה בעליות דרבינו יונה, דאם כן, היאך יסמוך ראובן כותלו בסוף קרקעו לשעבד לו קרקע של שמעון לדוושא ולחזק מקום כותלו על ידי דריסת הרגל בקרקע של חבירו, ואם הוא צריך לחזק כותלו על ידי דוושא, יכנוס בתוך שלו, וכדאמרינן לקמן (כו:), לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות כדי עבודת הכרם, ולא אמרינן שיסמוך בצד המיצר וישעבד ד' אמות בשדה חבירו. ותירץ, דמיירי שהחזיק בכותל ג' שנים, וזה לא מיחה בו, ולכך הוי חזקה לשעבד ד' אמות לדוושא. וכתב, דמהאי טעמא בחלונות נמי מרחיק מכנגד ד' אמות, דהוחזק שיהיה לו חלונות פתוחים, וכמו שכתב רש"י בד"ה והחלונות. ועוד תירץ בשם הרב שלמה בן אברהם, דהכא מיירי בלוקח מן המלך, דמסתמא נשתעבדו לו ד' אמות קרקע חוץ לכותלו לדוושא, ולכך חבירו הלוקח מן המלך אצלו, יש לו

עמלק", ואם במלחמת מצוה בעמלק הקפיד קרא על הזכרים, קל וחומר במלחמת רשות בעולם הזה, באדום שלא להרוג אלא רק הזכרים, והשיב דוד דאנן זכר קרינן, ואין חילוק גם בעמלק בין זכר ובין נקבה.

(יג) גמ', אמר ליה ארור עושה מלאכת ה' רמיה. כתב היד רמה (אות סא), דאף דהני קראי ירמיה אמרה לבתר כמה דורות מדורו של דוד ויואב, מכל מקום גמרא גמיר להו הלכה למשה מסיני, ואתא ירמיה ואסמיכנהו אקראי, לומר כמה קשה עונש הסופרים ומלמדי תינוקות העושים מלאכת ה' רמיה, שהן בארור וחייבים מיתה בידי שמים.

(יד) גמ', אמר ליה ארור מונע חרבו מדם. כתב הריטב"א, דאין הפשט שיהא בארור אם לא יהרגנו, דאם כן, היאך איכא דאמרי דלא קטליה וליקום בארור. אלא כלפי מה שאמר לו מה אתה מקפיד אם אני עומד בארור, אמר לו דין לי עליך שהעברתני ממה שכתוב במלחמת מצוה, "ארור מונע חרבו מדם", ואיכא דאמרי קטליה מהאי טעמא, ואיכא דאמרי לא קטליה, כיון דשוגג.

(טו) תוס' ד"ה סופר מתא, דאין זה פסידא דלא הדר דיכולין להגיהו. והריטב"א תירץ, דכותב חמש טעיות בכל דף ודף ודינו שישנו, כדאיתא במנחות (כט:). ובחידושי חתם סופר תירץ, דהוי פסידא דלא הדר, כיון דיש שמות שאינם נמחקים. וכתב, דאפילו סבירא ליה דמותר לקדור ולכתוב אחר במקומו, דוקא בדיעבד מתקנים, שלא לגנוז כתבי הקודש, אבל על כל פנים מעבירים הבלבל הרגיל בכך.

(טז) תוס' ד"ה ומקרי, וקשה לר"י וכו' דשבשתא ממילא נפקא. הרמב"ן והרשב"א תירצו, דלעיל מיירי במלמד דאיהו גופיה דייק וידע, אלא דפשע בינוקי דלא משגח בהו, אי קרי בשיבושא אי לא, כי ההיא דיואב, וכיון דידע, אי לא משגח האידנא משגח לוימנא אחריתי ומפיק לשיבושא מיניה, אבל הכא מיירי דהמקרי גופיה לא ידע ולא דייק, דלעולם קרו בשיבושא, והאי שיבושא כיון דעל על. והפני שלמה תירץ, דהא דאמר רבא שבשתא ממילא נפקא, דוקא היכא דאיכא תרי מקרי דרדקי חד גריס ולא דייק וחד דייק ולא גריס, בהא אמרינן דגריס עדיף, ועל פי רוב שבשתא ממילא נפקא, אבל בליכא דגריס טפי, מודה רבא דמסלקינן ליה, משום שבשתא כיון דעל על.

(יז) גמ', דינא הוא דמעכב דאמר ליה קא פסקת לחיותי. כתב הריטב"א, דדמי לעני המהפך בחררה דנקרא רשע, משום שיכול למצוא אחרת. והא דמוכח בסמוך בברייתא דאינו יכול לעכבו, היינו משום שאין הדבר מודמן להרויח יותר, וכדפירש ר"ת בתוס' ד"ה מרחיקין. והתורת חיים כתב, דלא דמי לעני המהפך בחררה, דהתם לא הוי אלא רשע ואינו יכול להוציא ממונו בדין, והכא קאמר דמעכב עליו מדינא, וכדאמרינן בסמוך דכופהו, והטעם משום דפסקת לחיותי, דהיינו דמחיתו תלויה בהך רווחא, אבל התם אין מחיתו תלויה בחררה זו.

(יח) גמ', וכמה אמר רבה עד פרסה. ביאר התורת חיים, דאיצטריך לאתווי הא דרבה, דלא תימא דמלא ריצת הדג הוי שיעור קטן, ואיכא למימר דשאני התם, דלא חסר מידי אם ירחיק מצודתו קצת ממנו ויצוד, ורב הונא אשמועינן דמעכב עליה אף על גב דחסר ונדחה לגמרי, לכך מייתי הא דרבה, דצריך להרחיק פרסה ונמצא דחסר, דאפשר שעל ידי טורח הליכת פרסה ימנע ולא יצוד כלל.

(יט) רש"י ד"ה שאני דגים דיהבי סירא, נותנים עין בהיבטם להיות נוהגים לרוץ למקום שראו מזונות וכיון שהכיר זה חורו ונתן מזונות בטוח הוא שילכדנו. והרמב"ן ביאר, שהם מביטים למרחוק וכשאוכלין כאן הם נותנים עין לראות אם יש שם מזונות במקום אחר, ופעמים שנצודו ברשת, ומתוך שרואין מזונות במקום אחר הם הולכין שם, והוי גזל גמור, הואיל וכבר נצודו. והקשה בחידושי החתם סופר, הא בהכי הוי גזל גמור, וכדאיתא בגיטין (נט:), והכא משמע דלא הוי, אלא משום יורד לאומנותו. ותירץ, דאינו גזול בידים, אלא רק גורם שיקפוז הדג מתוך המצודה לים, ושוב יבא אל מצודתם, ומשקפץ לים הוי הפקר, והשתא הוי כמציל מהנהר.

(כ) גמ', דאמר ליה אנא קמפליגנא אמגוזי את פלוג שוויסקי אבל הכא אפילו רבנן מודו. הקשה הריטב"א, דהכא נמי נימא ליה מכור יותר בזול. ותירץ,

הדרך היומית

מסכת בבא בתרא דף כב - דף כג

כג אלול - כד אלול התשס"ט

להרחיק כותלו ד' אמות.

דף כב ע"ב

(ח) **גמ'**, אמר רבא הכי קתני וכו' לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות. כתב הריטב"א, דיש שפירשו, דהכי קאמר, שאם היה כותל ראובן ממזרח למערב, וזכה בד' אמות, ועשה שמעון סמוך לאותו כותל בתוך ד' אמות גם כן ממזרח למערב, ונעשה ברשות זה, דהחזיק בו שלש שנים, לא יסמוך לו כותל אחר, אלא אם כן הרחיק מהראשון של ראובן ד' אמות, שיוכלו עוד לעבור אחר כותל השני, וקא משמע לן, דאף על פי שמיעט בכותל הראשון קצת מן הדוושא וזכה, אכתי לא נתמעט לגמרי, דדוושא דהכא היינו דאחר כותל הראשון, מהני להתם דהיינו לכותל הראשון של ראובן, ואם יעשה עכשיו כותל שלישי יתמעט לגמרי. והר"י מיגש פירש, דכותל ראובן הראשון שיש לו זכות ד' אמות ממזרח למערב, וכותל שמעון השני סמוך לו מצפון לדרום, והיינו כמין גא"ם, ונמנע מזה קצת דוושא אבל לא כולה, דעדיין היו הולכין באלכסון, והחזיק בו כמה שנים, ורוצה עכשיו שמעון לסמוך לאותו כותל ראשון שלו כותל שני ממזרח למערב, ולסתום והיו שלשתן בצורת ח"ת, ולא יוכלו לעבור שם וימנע הדוושא, ולכך יש לשמעון להרחיק כותלו השני מסוף הראשון ד' אמות כדי שיוכלו לעבור בני אדם בין שני כותליו, ואין שמעון יכול לטעון דכבר בטלה הדוושא שלך בכותל הראשון, שלא היו עוברים סמוך לכותלך, מפני שיוכל לומר לו דבכותל הראשון עדיין היה לי דוושא כשהולכין באלכסון, ובהכי סגי לי דדוושא דהכא מעלי להתם. ועוד דלא מחיתי בך מפני שהיה לי קצת דוושא.

(ט) **גמ'**, ונפל לא יסמוך. ביאר הרמב"ן, דמיירי שמחל לו כשסמך בתוך ד' אמות, ועכשיו בא לסמוך כותל אחר בתוך שלו, ואינו יכול לומר דכבר מחלת לי בכותל ראשון, ואין אתה יכול למחות בכותל שני שלא לסומכו בתוך ד' אמות מכותלי הראשון, משום דדוושא שאחר כותל הראשון שהיה סמוך מתחילה למיצר שלי, מעלי לכותל חבירו. אף על פי שכותלו הראשון ביניהם. וכתב, דמלשון רש"י בר"ה ונפל, משמע דמיירי דהיה לו כותל ברחוק ד' אמות ונפל, ועכשיו בא לקרבו בתוך ד' אמות. והקשה הרמב"ן, דאם כן מאי לישנא דהכא והתם.

(י) **תוס' ד"ה אלא אמר, בתוה"ד**, ליתני שלא יסמוך כותלו לכותל חבירו וכו'. וברא"ש (סימן יד) כתב, דקא משמע לן דאף שימים רבים היה מקום צר בין שני הכתלים האלו, ונתקרבו העוברים אצל הכתלים ונדוש הרבה, אפילו הכי צריך להרחיק כשנפל ובא לסמוך אחר.

(יא) **גמ'**, הכא במאי עסקינן כשבא מן הצד. הקשה הריטב"א, דהרי מן הצד נמי ממעט הדוושא, דהא ילכו באלכסון. וכתב, דלפירוש הר"י מיגש, (הובא לעיל באות ח), אתי שפיר, דהרי קודם, חבירו היה עומד מן הצד וכבר נתמעט הדוושא קצת ללכת באלכסון, ועכשיו כשעושה הכותל השני מצד החלון עדיין היה הילוך האלכסון קיים, כי אין הכותל יוצא מאלכסון. אמנם ברש"י ד"ה מן הצד כתב, דמשום דוושא דהאי פורתא ליכא קפידא.

(יב) **גמ'**, כאן מרוח אחת כאן משתי רוחות. כתב הרשב"א, דיש מפרשים, דמשתי רוחות היינו דצריך כמלא רוחב חלון מרוח אחת, וארבע אמות מהרוח השני, דהיינו דד' אמות קאי ארוח שני. ויש מפרשים, דמכל צד צריך להרחיק ד' אמות. ויש מפרשים, שאין צריך בין שני הכתלים אלא ארבע אמות. וכתב, דמסתברא דאפילו אין אויר בין שני הכתלים אלא ארבע אמות, סגי, דכל היכא דאיכא אויר ארבע אית ליה אורה כדי הצורך, ובלבד שירחיק הכתלים טפח מפתחת החלון, כדי שלא יפול צל הכתלים לתוך החלון.

(יג) **מתני'**, כדי שיהא זוקף את הסולם. ביאר רבינו גרשום, דאם יש לחבירו חוקה בחצירו, שהמחילה של גגו שופכת בחצירו, הואיל ויש לו חוקה לכך, יכול לזקוף סולם בחצר חבירו בעל כרחו ולעלות על גגו, ואם רוצה לבנות כותל סמוך לגגו צריך להרחיק מן המחילה ד' אמות. והרמב"ן ביאר, דמיירי באחין שחלקו ונטל זה בית והעלהו בדמים משום מחילה, אינו יכול לבנות שם כותל, דנמצא כמוחה על המחילה, שאם יכנסו למחילה צרורות יצטרך

מזחילה אחרת, והרי על מנת כן חלקו. והרשב"א ביאר, דמיירי בהחזיק שלש שנים לתקן המחילה שלו דרך חצירו של זה, או דמיירי בהתנה בפירוש, אבל החזיק במחילה אפילו שלש שנים, אינו מוחזק בכך לתקנה דרך חצירו של זה, דלא הוחזק אלא לשפיכת מימיו.

(יד) **תוס' ד"ה לימא תנן**, דכולהו אתי כר' יוסי והוי כולוהו גירי דיליה. ביאר הרשב"א, דטעמא משום דכל דבר שהוא מוזיק בשעת הנחתו ואין הנוק שמגיע לשם נולד לאחר מכן, אלא מוזיק כמות שהוא, וממקום שהניחו שם, חשבינן ליה מוזיק בשעת הנחתו וגם הוי גיריה דיליה. מה שאין כן באילן, שהשרשים נולדים לאחר מכאן ומתפשטין והולכין עד הבור, לא חשיב כגרייה. ועיין עוד בדבריו שהאריך לבאר דכולהו מתניתין דלעיל אתו כר' יוסי.

(טו) **תוס' ד"ה והא גרמא**, תימא דלא פריך הכי לעיל גבי דוושא. ותירץ התורת חיים, דלא הוי גרמא בנזקין אלא מידי דלא ברי הויקא ואינו רגיל לבא, כגון נמיה וההיא עורבי דבסמוך, אבל מידי דשכיח וברי הויקא, הוי דינא דגרמי, וההיא דדוושא נמי ברי הוי.

(טז) **תוס' ד"ה זאת אומרת**, ומעיקרא סלקא דעתך כי היכי דפטור הכי נמי דמותר. הקשה הקובץ שיעורים, היכי סלקא דעתין דמותר לגרום היוק לחבירו, הא "כל מה דעלך סני לחברך לא תעביד". עוד הקשה, דאפילו אם ההיזק בא לחבירו מאליו, חייב להציל משום השבת אבידה, וכל שכן דאסור לגרום היוק. ותירץ, דהכא שאני, כיון שהניזק יכול להרחיק עצמו שלא יזוק. ובשיעורי רבי שמואל (אות נט) תירץ, דסלקא דעתך דליכא בהא איסור מוזיק, וממילא אין שכיניו יכול לעכב עליו, דאינו אלא מצוה לשמים.

דף כג ע"א

(א) **גמ'**, אמר רב יוסף אפיקו לי קורקור מהכא. ביאר הרשב"א, דחשיב גירי דיליה, דבשעה שבאין האומנין מבריחין אותן והולכין ויושבין להם בתאלי. ובפסקי הרי"ד כתב, דכיון שהאומנין היו עומדין ברשות הרבים, מודה ר' יוסי דצריכין להרחיק אף דאינו גירי דיליה, דלא התיר אלא משום דנוטע בתוך שלו.

(ב) **גמ'**, שם. כתב בביאור הגר"א (סימן קנה אות קטז), דאמר להו אפיקו לי קורקור, משום דצעקנים, ומשום צעקתם לכד היה יכול להוציאם, ומכל מקום אילנות שמפסידין היה סובל לפנים משורת הדין.

(ג) **גמ'**, והא אחזיק להו. הקשה הקצות החושן בשם אחיו רבי יהודה כהן (סימן קנה סקט"ז), דנהי דאחזיק, הא מכל מקום יכול לחזור בו, וכדאמרין בבבא קמא (צג.), דאמר קרע כסותי והפטר, דאם עדיין לא קרע, יכול למחות בידו שלא לקרוע, ואפילו אם כבר התחיל לקרוע ומוחה בידו שלא יקלקל יותר, מחויב לשלם מה שקילקל לאחר מיכן, כיון דאינו נותן לו את הבגד במתנה, אלא מוחל לו על נזקיו. ותירץ הקצות החושן, דחוקת נזקין אינו משום מחילת הנוק, אלא משום דהכי דינא דנזקי שכנים, כיון שאינו מוזיק ממש בידים, כל שעמד בהיתר מהני, וצריך הניזק להרחיק עצמו כמו באילן דקדם, והכי נמי במי שמחל לו או קנה ממנו, כיון שעמד שעה אחת ברשות, מחמת מאי דקנו מיניה, אף דעמד המוזיק אחר שהיה דבר הניזק. ובחידושי רבי שמעון שקאפ תירץ, דכל ההרחקות בנוקי שכנים הוי דוקא היכא דהתשמיש שהוא עושה נכנס בגבול חבירו, אבל אם אינו נכנס בתשמישו לגבול חבירו, אלא שמוזיקו על ידי ענין אחר, לא תיקנו חז"ל דיני הרחקה, ואם כן, היכא דקנה מחבירו הזכות להשתמש אצלו שיבא הריח מהגפת, הרי מה שמשתמש בשל חבירו שלו הוא שקנאו ממנו, ולכא דין הרחקה, דאין לאדם למנוע מעצמו תשמישו לגמרי, משום דעל ידי תשמישו יגרם היוק לחבירו.

(ד) **תוס' ד"ה והא אחזיקו להו, בתוה"ד**, מועלת חוקה שלא בטענה. וכן כתב הרשב"א, דלא בעינן אלא חוקת סבלנות בלבד. והוכיח, דאי בעי טענת מכר או מתנה, מאי קאמר אביי "והא אחזיקו להו", מנא ליה דאתו בטענה. והקשה, דהא בהדיא מוכח דבעינן חוקה שיש עמה טענה אף בחוקת תשמיש. לכך כתב, דאפילו בדליכא חיסרון קרקע צריך טענה. וביאר, דהא

קרובה לבשר יותר מהחנות המוכרת שחוטה, מכל מקום אולינן בתר שחוטה דהוי רובא, ולא בתר נבילה דהוי קרוב. ור' זירא פליג דוקא בשתי חנויות, דאיכא שתי ביאות, אבל בתשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה, דאיכא על הבשר הנמצא תשע ביאות דהתיירא וביאה חדא דאיסורא, אפילו ר' זירא מודה דאולינן בתר תשעה.

(ג) בא"ד, בתוה"ד, ועוד נראה לר"י דרבי חנינא אתא לאשמועינן דאפילו בקורבא דמוכח וכו'. הקשה בשיעורי רבי שמואל (אות סו), מנא לן הני תרי הילכתא דקורבא. ותירץ, דבקורבא דמוכח הוי מתורת בירור, ובקורבא דאינו מוכח לא הוי מתורת בירור, אלא דלא מספקינן ליה, משום דכאן נמצא כאן היה.

(ד) בא"ד, שם. ביאר הקובץ שיעורים, טעם החילוק בין קורבא דמוכח לקורבא דלא מוכח, דבקורבא דלא מוכח, אין הקורבא אלא בהתייחס למצבו של חבירו, דהיינו שהוא קרוב יותר מהשני, אבל מצד עצמו אין שייך לקרותו קרוב, מה שאין כן בקורבא דמוכח, דההוכחה מצד עצמו ולא רק בהתייחס אל חבירו.

(טו) גמ', ואף על גב דאיכא אחריתי דנפיש מיניה וכו'. הקשה הרמב"ן, דלטעמיה דמקשה דאזיל בתר קורבא, מאי שנא חמישים אמה, אפילו חוץ לחמישים נמי, ולדידיה נמי קשיא רישא לסיפא. ותירץ, דיש לומר דהמקשה סבר, דפעמים הולכין אחר הרוב ופעמים הולכין אחר קורבא, תוך חמישים אמה דאזיל למלויי כרסיהו, הוה ליה קורבא דמוכח, ועדיף מרובא, אבל חוץ מחמישים אמה דלאו קורבא דמוכח הוא, רובא עדיף.

(טז) תוס' ד"ה ברלויכא, בתוה"ד, אלא כולן שוות. הקשה התוס' רי"ד, הא אכתי איכא למיפשט דרוב וקרוב הלך אחר הקרוב, ולא עבדינן כתשע חנויות שמוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה, דאולינן בתר רובא, אף דחנות המוכרת נבילה קרובה טפי. ותירץ, דלא דמי, דהתם הספק הוי בבשר, דלא ידעינן אם הוא שחוטה או נבילה, ואיכא תשע ביאות להתיר אותו וביאה אחת לאסור, לכך אולינן בתר רובא, ומה שאין כן הכא, דכל עיר ועיר עומדת בפני עצמה, ואין לומר דבא הרוצח אלא מעיר אחת, ומאותה העיר שבא צריכים להביא עגלה ערופה, ולכל עיר ועיר יש ביאה אחת, דהיינו שבא או מזו או מזו, ואין ביאת עיר זו מסייעת לזו.

(יז) רש"י ד"ה הכא במאי עסקינן, בתוה"ד, וחוץ של חמישים של מוצא דכיון דאין מודה יותר מחמשים וכו' נפק מתורת מדה ואיכא למיזל בתר רובא דעלמא. הקשה הרמב"ן, הא לא אמרינן דניזיל בתר רובא בהך אוקימתא דמתניתין, והוה ליה לפירושי בגמ'. ועוד הקשה, דמשמע דכולה מתניתין במדדה ולית בה תורת מפריח. לכך פירש בשם ר"ח, דחוץ לחמישים אמה הרי הוא של מוצא, משום דאמרינן איניש הוה אזיל ונפל מיניה ואיאש, דכיון דמדדה לא אתי מעצמו, אבל תוך חמישים לא תלינן אלא דאתי בעצמו, ולא תלינן בעוברי דרכים דלא שכיח.

(יח) תוס' ד"ה מוצא בין, בתוה"ד, ואומר ר"י דהוה מצי למימר ולטעמיך. והרשב"א תירץ, דסלקא דעתך דהמקשה, דמחצה על מחצה דקתני, היינו ששים לגמרי בקורבא ובמספר העופות.

דף כד ע"א

(א) גמ', בשביל של כרמים. ביאר הרשב"א, דשאר השוכנין אף שהם בתוך חמישים אמה, הן בתוך הכרמים, אבל שני שוכנין אלו מכוונינן כנגד השביל, האחד בראש השביל לצד מזרח, והשני בראש השביל לצד מערב, והניפול נמצא באמצע השביל, ולכך אי אפשר לתלות בשאר השוכנין, אף על פי שהן רוב, כיון שהם תוך הכרמים, וניפול זה אינו מפריח אלא מודה, ולא מצי אתי מאותן האחרים, כיון שהגפנים מונעים אותן.

(ב) תוס' ד"ה דתני רבי חניא, תימא היכי מייתי מהכא וכו'. ותירץ השב שמתתא (ש"ד פ"א), דהא קיימא לן כשמואל דאין האשה טמאה נדה מן התורה אלא דוקא אם הרגישה ביציאת הדם, ואם כן, נולד הספק במקום קביעות ולא במקום שפירש, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ומכאן הוכיח רבא דהוי משום מצוי, דאי נימא דהוי משום רוב, איך שורפין תרומה וחיביבין

דקאמר אביי, "והא אחזיקו להו", היינו דהיכי מפקינן להו מהכא עד דנדע אי אתו בטענה או לא. והקשה, דאי בעינן טענה, הא רב יוסף גופיה ודאי מידע ידיע אי זבין להו או לא. ותירץ, דכיון דאחזיקו להו ואיכא סהדי דרב יוסף מפיך להו מהכא, אבל אי אתו אומני לבי דינא בטענה, אמרינן לרב יוסף קום אהדר.

(ה) תוס' ד"ה אין חזקה, בתוה"ד, דסבור היה שיכול לקבל ועכשיו אין יכול לקבל. וכן כתב הרא"ש (סימן יח). וביאר, דהטעם משום דסבר לא בעינן למחויי, דכולי עלמא ידעי דאין אדם מוחל על היוזק כזה.

(ו) מתני', מרחיקין את השוכן חמישים אמה. ביאר הנמוקי יוסף (יב. מדפי הרי"ף), דאף לר' יוסי דבעי גירי דיליה הכא מרחיקין מטעם שן דיונים, דדמיא לשן דשורו להתחייב על נזקיהו, וחשבינן להו כאילו הוו שלו לגמרי, אף שאינו שלו לחייב בהן משום גול, אלא מפני דרכי שלום.

(ז) תוס' ד"ה בית ארבעת, בתוה"ד, דמודו רבנן דבית ארבעת כורין הוי שגר היונה. הקשה הרש"ש, הא איתא בסמוך, מישט שייטי עד שלשים ריס. ותירץ, על פי מה שכתבו התוס' בשבת (מט). ד"ה כנפיה מגינות, בשם המדרש, דיונה בשעה שהיא יגיעה פורחת באחת ונוחתת באחת, ומלא שגר, היינו כל זמן שהיא פורחת בשתיים והוא בית כור, ולאחר מיכן נעשית יגיעה ופורחת באחת, ושייטא עד שלשים ריס.

(ח) גמ', טוענין ללוקח. כתב בעליות דרבינו יונה, דמהכא משמע דכל חזקה דמהני, היינו דוקא כשיש עמה טענה, אבל אין עמה טענה, אף שאין שם חיסרון קרקע אינו יכול לטעון דמחל. וכתב, דיש לדחות דטוענין ללוקח שלא מחה המערער, אף שאין הלוקח יודע אם מחה המערער אם לאו.

(ט) גמ', ואי אשמועינן הכא גבי יחיד וכו'. הקשה הרשב"א, הא מתניתין דהכא איירא בין ביחיד ובין ברבים, דהא קתני מרחיקין את השוכן מן העיר חמישים אמה. ותירץ, דהכי קאמר, אי לאו מתניתין דיוזין, הוה אמינא דהא דקתני אם לקחו אפילו בית רובע, לאו ארישא דרישא קאי, דהיינו מרחיקין את השוכן מן העיר, אלא גבי יחיד, דהיינו סיפא דרישא, דקתני לא יעשה אדם שוכן בתוך שלו.

דף כג ע"ב

(י) מתני', מחצה על מחצה שניהם יחלוקו. הקשה הקובץ שיעורים, (אות עט), מאי שנא קרוב וקרוב מסימנים וסימנים דיניח, כדאיתא בבבא מציעא (כח:), ולא אמרינן יחלוקו. ותירץ, דבהשבת אבידה אינו רשאי להחזירה מספק, דבקרא כתיב "עד שתדרשנו אם הוא רמאי", ומשום הכי בסימנים וסימנים אסור להחזיר, כיון שאינו יודע של מי הוא, והיינו דוקא כשנולד הספק לאחר שכבר באה לידו. אבל הכא במחצה על מחצה, דנולד הספק קודם שבא לידו, וקם דינא דחלוקו, נמצא שהגביה חפץ השייך לשניהם, וסוף דינא כתחילת דינא. עוד כתב, דיש לחלק, דבסימנים וסימנים ישנן שני בירורין המכחישים זה את זה, ואי אפשר לומר יחלוקו נגד בירור, אבל במחצה על מחצה דאינו קרוב לזה יותר מזה ליכא דינא דקרוב כלל, ואי נימא יחלוקו, אינו נגד שום בירור.

(יא) תוס' ד"ה חוץ לחמישים, ואפילו למאן דאמר אין הולכין בממון אחר הרוב. הקשה הרש"ש, הרי רוב עדיף מקרוב, ואי לא אולינן בתר רובא כל שכן דלא אולינן בתר קרוב, ופשיטא דהוה של מוצא. ותירץ בשיעורי רבי שמואל (אות סה), על פי מה שביאר היד רמה בסמוך, להא דאפקהו לר' ירמיה מבי מדרשא, כיון דהוי פשיטא דמספק יחלוקו. והיינו דחלוקו אמרינן גם היכא דהצד השני הוי הפקר, ולא מהני בהא תפיסת המוצא, כיון דהוי תפיסה לאחר שנולד הספק, דחשיב כהוכרע הספק, דמחצה לבעל השוכן ומחצה לזוכה בהפקר. ולכך כיונו התוס', דאי לא ניזיל בתר רובא, וכל שכן דלא ניזיל בתר קרוב, ממילא הוי דינא דחלוקו המוצא ובעל השוכן, ומדאמרינן דכולו של מוצא משמע דאולינן בתר רובא משום דליכא מוחזק.

(יב) תוס' ד"ה רוב וקרוב, ותימא מאי קא משמע לן. ותירץ התוס' רי"ד, דר' חנינא מיירי בגוונא דבשר הנמצא בין שתי חנויות, והאחת מוכרת שחוטה, ומוכרת יותר בשר מהחנות המוכרת נבלה, ואף שהחנות המוכרת נבלה

הדרה היוזמי

מסכת בבא בתרא דף כד – דף כה

כה אלול – בו אלול התשס"ט

יב) גמ', רב אשי אמר מה טעם קאמר. הקשה הרשב"א, אמאי איצטריך ליה למיתני הכא ומאי נפקא מינה, הא ודאי מדמחייבין ליה לארחוקי, מוזק הוא. ותירץ, דאיצטריך משום דתנא לעיל מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה, ומפרש טעמא בגמ' משום נוי העיר, וכל שהוא משום נוי אין בני העיר יכולין למחול, קא משמע לן דהכא לא משום נוי העיר, אלא משום שלא יזיק, ואם רצו למחול, מוחלין. עוד תירץ, דקא משמע לן דבין בערי ארץ ישראל ובין בחוצה לארץ מרחיקין, מה שאין כן דינא דמרחיקין את האילן, דאינו אלא משום נוי העיר, והאי טעמא סתמא דמילתא, אינו חייב להרחיק אלא דוקא בארץ ישראל.

יג) גמ', שם. ביאר החזון איש (בבא בתרא סימן יד סק"א), דפליג בדינא, וסבירא ליה, דגורן שאינו קבוע אין צריך להרחיק. וכתב, דמבואר לקמן (כו.), דמתניתין חשיב גירי דליה, ומודי בה ר' יוסי. וגורן שאינו קבוע נמי חשיב גירי, דאף על גב דאינו זורה ברחת, מכל מקום כשמניחו בגוונא שזירו ברוח הוה ליה זורה בהנחה זו, אלא מפני שהזיקו מועט, והמוזיק הנאתו מרובה במה שאין צריך להרחיק, ראו חכמים לקבוע בה מדת עושה בתוך שלו.

יד) גמ', אלא לאבני קשיא קשיא. ביאר התורת חיים, דלא הוי תיובתא, משום דשאני ברייתא דמפרש שיעורא בהדיא, דקתני מרחיקין מדלועיו וכו' חמישים אמה כדי שלא יזיק, לכך ניהא דכדי שלא יזיק טעמא הוא, אבל מתניתין דקתני ומרחיק מנטיעותיו ומנירו של חבירו, ולא קתני שיעורא בכמה, מסתברא למימר ד"כדי שלא יזיק", הוי שיעורא. ומכל מקום קשיא, דכיון דבברייתא טעמא הוא, מסתמא מתניתין נמי טעמא קתני, והא דלא קתני שיעורא, משום דסמך אשיעורא דרישא, והא דנקט שיעורא תרתי זימני, משום דנקט לה גבי הזיקא דרבים, וגבי הזיקא דיחיד.

דף כה ע"א

א) מתני', מרחיקין את המשרה מן הירק וכו'. תמה הרמב"ן, אמאי לא פירש שיעור ההרחקה. וכתב, דבתוספתא נראה דהרחקת דבורים חמישים אמה, והרחקת משרה יש ללמוד מנברכת שהיא ד' אמות, וכרישין מן הבצלים אינה כל כך, אלא יש ללומדה מדין כלאים ביניקתן. והקשה, דאם כן אמאי עירבן. וכתב, דשמא תנא דידן סובר כר' יוסי ולא חשש אלא להזכיר מחלוקתן כדי לשנות טעמי דר' יוסי. עוד כתב, דיש לפרש דהרחקת משרה וכרישין ודבורים חמישים אמה, וארישא קאי, והכי קתני נִמְרַחֲקִין חמישים אמה את המשרה מן הירק.

ב) תוס' ד"ה אין עושין בורסקי, משום דרוח מערבי שהוא קשה ירחיק ויולך הרוח מן העיר. ביאר המהר"ם, דהתוס' לא פירשו כמו שפירש רש"י בד"ה **אלא למזרח,** דהטעם משום דאין רוח מזרחית קשה תדיר. משום דקשיא להו דאם כן הוי ליה לעשות טפי לרוח צפונית, דהא מוכח בסמוך שהיא נוחה טפי.

ג) גמ', ד' רוחות מנשבות בכל יום. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), על פי מה שכתב רש"י בכרכות (ג): **ד"ה כנור היה,** דו' שעות הראשונות בכל יום מנשבת רוח מזרחית מהילוך חמה, ו' שעות אחרונות רוח דרומית, ובתחילת הלילה רוח מערבית, ובחצות הלילה רוח צפונית. והיינו דהרוח הולך על פי מהלך השמש, דרוח דרומית קשה מכולם שהוא תחילת ירידת השמש, ורוח צפונית יפה מכולם, כי היא תחילת עליית השמש.

ד) גמ', קשיא. הקשה התורת חיים, מאי קשיא, הא מסתבר טפי למימר שהולכין לפניהם כדרך כל הארץ, ממה שנאמר שהולכין לאחוריהם. ותירץ, לפי ששנים עשר מזלות הולכין ברקיע לאחוריהן, כדאיתא במדרש רבה (פר' נשא), אמר רבי יוחנן לית מזל חמי במה דלעיל מיניה אלא במה דלרע מיניה כהדין בר נש דהוא סליק בסולמא הפוך לאחוריו, ולהכי מסתבר למימר דחמה ולבנה נמי הולכין לאחוריהם.

ה) גמ', בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעונו מקום תפילה. הקשה הבן יהודיע, וכי דבר זה בלבד הודיעונו אבותינו. ותירץ, דאם לא היו מודיעים בכתובים שצריך להתפלל לצד מערב, היה קשה לנו לתקן להתפלל דווקא לצד מערב ולהקפיד על שאר רוחות, מפני שייראה בעיני המון העם כענין זר

על ביאת מקדש, והא אכתי הוי ספק, אלא על כרחך מוכח דהוי משום מצוי, ובמצוי לא שייך דין קבוע, דמצוי הוי משום דמכאן הוי תדיר יותר, ואהא לא שייך דינא דכל קבוע כמחצה על מחצה.

ג) בא"ד, בתוה"ד, הוצרך רבי חנינא לאשמועינן דלא נימא ספיקו טמא ספק ממש. הקשה הרש"ש מהא דכתבו התוס' לקמן בד"ה לימא, דאי לית ליה לר' חנינא הוה ודאי ערלה. דהכא משמע דאי לאו דר' חנינא יש סברא לומר דהוי ספיקא.

ד) תוס' ד"ה ושמע מינה, בתוה"ד, דברובא דאיתא קמן לא צריך למידק וכו'. הקשה המהרש"א, אם כן, מה הקשו תוס' לעיל (כג): **בד"ה רוב וקורב,** דמאי קא משמע לן ר' חנינא הא מתניתין היא דתשע חנויות וכו', והא איכא למימר דמהך מתניתין לא שמעינן אלא ברובא דאיתיה קמן, ור' חנינא אשמועינן דאף ברובא דליתא קמן אזלינן אחר הרוב ולא אחר הקרוב.

ה) גמ', והני מילי חמרא אבל עינבי מצנעי. כתב הרמב"ן, דודאי דמיצנעי ואפילו לר' חנינא אסור, דלא הוי קרוב, אלא במקומו ממש הוא, וחזקה כאן נמצאו וכאן היו. אמנם הרא"ש (סימן כב) כתב, דשריא רבינא, משום דאזלינן בתר רובא, אף דהוי קרובא דמוכח, והוא הדין דאפילו עינבי שרי. וביאר בשיעורי רבי דוד פוברסקי (אות רצא), סברתו, דהא דדחי בגמ' שאני התם, הוי דחויא בעלמא, וטעמיה דרבינא משום דרוב וקרוב הלך אחר הרוב, וממילא אף עינבי נמי שרי.

דף כד ע"ב

ו) גמ', אימור באברורי הוה מנחי. הקשה הקובץ שיעורים (אות פט), דמכל מקום ניהוש שמא נפל מעוברי דרכים, דהא בדליכא רברבי נמי אפשר לומר שאינן מעוברי דרכים, ומכל מקום חיישינן שמא מעוברי דרכים. וכתב, דרש"י ד"ה ואי איכא נוהר מזה ופירש דהא דחיישינן בוטרי לעוברי דרכים, משום דקטנים אין דרך ללוקחי יין להביאן, ואם כן, מוכח דמעוברי דרכים נפל, אבל בלא הוכחה אין תולין בעוברי דרכים.

ז) גמ', שם. ביאר היד רמה, (אות צד), דלא אזלינן בתר רובא דעלמא, דאי איתא דמעוברי דרכים נפול, כיון דרברבי בהדיהו לא סגינא דלא הוו ידעי ולא הוו שבקי להו הכא.

ח) רש"י ד"ה דשופכאי, שופכי יין מן החבית. ובעליות דרבינו יונה, ובנמוקי יוסף (יב: מדפי הרי"ף) ביארו, שהגוים היו עושים יינם על ידי ישראל, וישראל היו מעבירין חביותיהם ממקום למקום כדי שיקחו ישראל מהם.

ט) גמ', ותיפוק ליה דאין עושין שדה מגרש. ביאר התורת חיים, דהא דפריך לה בתר מילתא דעולא, משום דאי לאו האי דעולא, איכא למימר דהא דקתני מתניתין מרחיקין את האילן מן העיר, מן המגרש קאמר, דמגרש שייך לעיר וכלול בה, אבל השתא דמפרש טעמא משום נוי העיר, אם כן מן העיר ממש קאמר. והריטב"א כתב, דהאי קושיא לאו אדעולא, דהא במתניתין אי אפשר לפרש אלא כדעולא, אלא על תנא דמתניתין פרכינן, דכיון דמיירי בארץ ישראל, למה ליה דנקט עשרים וחמש אמה משום נוי, תיפוק ליה דמרחיק אלף ומשום מגרש.

י) גמ', שם. הקשה הרמב"ן, אמאי לא משני דהתם מיירי בארץ ישראל, אבל ערי ישראל שבחוצה לארץ עושין מגרש שדה, והכא משום נוי העיר לא עבדינן. לכך פירש, דמעיקרא קסלקא דעתך דמשום היזק הוא ואפילו בחוצה לארץ, וכיון דאמר עולא דמשום נוי העיר, פשיטא שאין תקנה זו אלא בארץ ישראל, אבל בחוצה לארץ אין מן הדין שיעכב ולא תיקנו בה, וכיון שכן, תיפוק ליה משום דאין עושין מגרש שדה, ולפי זה מוכרח דהקושיא אעולא קאי. [ודלא כמו דכתב הריטב"א (עיי'ן באות הקודמת)].

יא) גמ', ולימא להו הבו לי דמים ברישא והדר איקוץ. הקשה הרמב"ן, דאמאי לא קשיא אמאי קוצץ, ומאי שנא מבור דאמרת לא יקוץ, ואי נימא דהזיקא דרבים שאני, אמאי קא קשיא ליה מעיקרא. ותירץ, דבתחילה רצה לדייק מרישא, וכיון דשאני דהזיקא דרבים שאני, תו לא קשיא מידי. עוד תירץ, דמעיקרא נמי פשיטא דבעיר לעולם קוצץ, ובהא שאני הזיקא דרבים מהזיקא דיחיד, וקשיא לן רק לענין דמים.

ט) מתני', אם הבור קדמה קוצץ ונותן דמים. התוס' לעיל (יח:): בר"ה ואי לא, ביארו בשם ר"י, דאף שנטע האילן שלא ברשות, מכל מקום חסו על הפסד אילנות ולכך לא חייבוהו לקוץ אלא בדמים. ובעליות דרבינו יונה ביאר, דחומרא הוא שהחמירו רבנן להרחיק האילן לכתחילה אף על פי שאין שם גירי ולא גרמא דגירי, אבל בדיעבד לא חייבוהו לקוץ אלא בדמים. וכתב, דבהנך דמודה ר' יוסי, כגון בהרחקת בור מן הבור או בהרחקת ורעים מן הכותל ג' טפחים, אפילו בדיעבד מוטל על הסומך לסלק הזיקו בלא דמים.

י) רש"י ד"ה ונותן דמים, דכיון דברשות נטע שאינו מזיק עד זמן גדול וכו'. בשיטה מקובצת גרס בדבריו, דאף על פי שנטע האילן שלא ברשות, כיון שאינו מזיק עד זמן גדול לא חייבוהו לקוץ אלא בדמים.

יא) תוס' ד"ה תנא בין, איצטריך לאיתוויי הך וכו'. ובשיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש, נמי גרס במתניתין בין מלמעלה ובין מלמטה. וביאר, דאיצטריך לאיתוויי מברייתא, דאי ממתניתין מצינן למימר דהוה אמינא דחייב להרחיק דוקא שהאילן למטה מפי הבור, משום דאכתי מזיק לכותל הבור, אבל אי הוה האילן למטה מקרקעית הבור אימא לא, לכך מיייתנין מברייתא לאשמועינן דאפילו למטה מקרקעית הבור חייב להרחיק.

יב) תוס' ד"ה עני והעשיר, רבותא נקט שהיה עני ולא איבעי להו לאסוקי אדעתיהו וכו'. משום דהוה גירי דידהו אף על גב דסמך בהיתר וכו'. והרשב"א ביאר, דאיצטריך למימר דאף על גב דהחזיקו ג' שנים בכך קודם שהעשיר, מכל מקום, אין חוקתו חזקה, דכיון דהוה עני, לא מסיק אדעתיה שיתעשר ויבנה, ולפיכך לא מיחה. וכתב, דאם היה עשיר מתחילתו ולא מיחה אפילו קודם שיבנה, חוקתו חזקה, כיון דהיה יכול למות אפילו קודם שיבנה, וכיון דלא מיחה הוה חזקה, משום דאכתי לא הוה נוק גדול לשעתו, דנימא דנוקים כאלו אין אדם מוכרן, כקוטרא ובית הכסא, ואם החזיקו לאחר שבנה האפדנא אין להם חזקה.

יג) בא"ד, בתוה"ד, דהכא היינו טעמא משום דלא קביעא תשמישייהו כל כך. הקשה בשיעורי רבי דוד פוברסקי (אות ש), הא כיון דלא מהני כלל מה שסמך בהיתר, כיון דלא קביעא תשמישייהו, הדרא קושיא לדוכתא, מה חידוש יש כאן בעני והעשיר, ומה כתבו דצריך להרחיק אף על פי דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה, והרי בלאו הכי מותר לסמוך, ואפילו הכי יש כאן חיוב הרחקה, ואם כן מאי חידש בעני והעשיר. ותירץ, דבכל סמך בהיתר הוה על כל פנים קצת שלא כהוגן, אבל בעני והעשיר הוה בהיתר גמור וכהוגן, והוה רבותא דאפילו הכי צריך להרחיק לאחר מיכן.

לייחס צד אחד דווקא למקום השכינה, כי הם יאמינו שהשכינה בכל מקום, דכתיב "מלא כל הארץ כבודו", ועוד שעלולים המון העם לחשוב זאת חס ושלום למינות, כי המינים מורים להתפלל דווקא לצד מזרח ולא לשאר רוחות, אבל עכשיו כשהודיעונו, אין המון העם מהרהרים אחר דבר זה, ומה שאמרו "נחזיק טובה", היינו משום שהתפילה יסודה על כ"ב אותיות שהם בגמטריא "טובה". ועיין באות הבאה.

ו) גמ', שהשכינה בכל מקום. כתב ה"ה יהודע, דלמאן דאמר ששכינה במערב, הקב"ה "מלא כל הארץ כבודו", ולית אתר פנוי מיניה, אלא דסבר שבצד מערב יש אור שכינה בגילוי יותר. וכמו שאמרו חז"ל, דהנשמה ממלאה את כל הגוף, דנמצא דאין אבר אשר אין בו כח הנשמה, ומכל מקום, יש איברים דהיינו הלב והחוטם, שאור הנשמה מתגלה בהם, דכתיב (בראשית ז, כב) "כל אשר נשמת רוח חיים באפר".

ז) תוס' ד"ה וצבא השמים, דאף על גב דשכינה בכל מקום אי אפשר להשים ארון וכפורת אלא בצד אחד. הקשה המהרש"א, אם כן, גם מצבא השמים אי אפשר למילף, דיתכן שהשכינה בכל מקום אלא שאי אפשר לשים מהלך צבא השמים והשתחויות אלא מצד אחד. ותירץ הפני שלמה, דלא ילפינן מהא דהולכין ממזרח למערב, אלא מהא דכתיב "וצבא השמים לך משתחוים", שחידש הפסוק שהילוכן הוא דרך השתחויה לשכינה, ומינה ילפינן מקום תפילה.

דף כה ע"ב

ח) גמ', מיום שחרב בית המקדש אין הגשמים יורדים מאוצר טוב שנאמר יפתח וגו'. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות), הא לגבי יורדין מאוצר טוב תלה בשני דברים, בעושיין רצונו של מקום ובישראל השרוין על אדמתם, ובאין יורדין מאוצר טוב, לא תלה הדבר אלא בטעם אחד, דהיינו באין שרוין על אדמתם. ותירץ, דיורדין מאוצר טוב תולה בשניהם, דכתיב "יפתח ה' לך", דקאי ארישא דקרא, דכתיב "והיה אם שמוע תשמע", דהיינו עושיין רצונו של מקום, ומסיים בהאי קרא "לתת מטר ארצך", דהיינו כששרוין על אדמתם, אבל באין עושיין רצונו של מקום, לא דיין דאין יורדין מאוצר טוב, אלא דאין יורדין כלל, שנאמר "ועצר את השמים ולא יהיה מטר", אלא שנאמר דאף אם עושיין רצונו של מקום, מכל מקום, אם אין שרוין על אדמתם ומתפללים שם בארצות אויביהם על המטר והם נענין, מכל מקום אינו בא מאוצר טוב.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה שלאבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714